

ชุมชนสีเขียววัดสีขาว: รูปแบบการจัดการพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร*

Green community, White temple: Environmental management model

With the transparency of temples and communities in Phichit Province

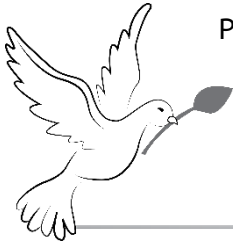
พระครูวิโชติสิกขกิจ, สุภาพค์พิมพ์ คล้ายธานี และ ¹ปริญา นิกรกุล

Phrakru Wichotsikkhakit, Suphangpim Klaythane and ¹Parinya Nikornkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: parinya555@msn.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการพื้นที่สีเขียวและการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสนทนากลุ่ม จัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการกับวัด/ชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 40 รูป/คน การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และอธิบายด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก 11 ประเด็นย่อยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) การสร้างพื้นที่สีเขียว 2) แหล่งเรียนรู้ 3) การอนุรักษ์ 4) การลดพลังงาน และความโปร่งใส ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ 2) การใช้งบประมาณ 3) การใช้อำนาจ 4) การแก้ไขปัญหาการทุจริต 5) การปรับปรุงระบบการทำงาน 6) การเปิดเผยข้อมูล 7) การป้องกันการทุจริต 2. การปรับปรุงภูมิทัศน์เพิ่มพื้นที่สีเขียวบริเวณวัดให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางศาสนาให้เหมาะสมแก่การพักผ่อนและปฏิบัติธรรมโดยยึดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมพร้อมทั้งการปรับปรุงใหม่ ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการวัดทุกชั้นตอนโครงการหรือกิจกรรมภายในวัดมีการปรึกษาหารือกันมีการรายงานให้คนในชุมชนรับรู้รับทราบและสามารถตรวจสอบได้เพื่อลดข้อครหาระหว่างเจ้าอาวาสและชุมชน ใช้ความร่วมมือในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับหน่วยงานในด้านคุณธรรม สิ่งแวดล้อม และความโปร่งใสในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: ชุมชนสีเขียว; วัดสีขาว; รูปแบบการจัดการ

* Received March 23, 2020; Revised April 15, 2020; Accepted September 6, 2020

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study environmental management with transparency 2) to develop a model for managing green areas and creating transparency for temples and communities. It is a participatory action research. Data were collected by document research. Field research consists of in-depth interview, observation, group discussion. Organize a forum for understanding the project with temples / communities. 40 key informants / person, triangular data checking on data collection methods Data analysis was performed using content analysis and descriptive methods.

The results of the research were showed that 1) Environmental management with transparency consists of 2 main issues, 11 sub-points, with the following details: Environmental management, including 1) creating green spaces 2) learning resources 3) conservation 4) reducing energy and transparency, including 1) performing duties 2) using budgets 3) using power 4) solving problems of Fraud 5) Improvement of work system 6) Disclosure of information 7) Fraud prevention 2) The landscape adjustment would increase the green area around the temple in accordance with religious activities to be suitable for resting and practicing Dhamma by adhering to the existing nature and environment as well as new improvements. Conducted in the form of a temple committee at all stages, projects or activities within the temple, have consultations, reported to the community and could be examined to reduce grievances between the abbot and the community. Using management cooperation to upgrade departments in terms of morality, environment, and operational transparency.

Keywords: Green community; White temple; Management model

บทนำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนอย่างบูรณาการและผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วน การนำร่องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในแปลงที่ดินของศาสนสถานโดยศาสนสถานที่ไม่ได้มีการก่อสร้างใหม่หรือศาสนสถานที่ยังไม่มีการก่อสร้างใหม่ในพื้นที่เดิมให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดินและเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืน เพื่อเป็นแหล่งนันทนาการให้บริการแก่ชุมชนในด้านการพักผ่อนหย่อนใจและประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาแทนที่อดีต (Horsaengchai, 2020) ศาสนสถานประเภทวัดหรือพุทธศาสนสถานล้วนมีลักษณะการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอาคารสิ่งก่อสร้าง ลานคอนกรีตและลานจอดรถ ขาดซึ่งการดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่

ภายในวัดให้มีพื้นที่สีเขียวยั่งยืนแต่อย่างใดการส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มหรือการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนและเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้คนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kitwechan, and Khonguan, 2011) สำนักงานสวนสาธารณะสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ได้นิยามพื้นที่สีเขียวไว้ 7 ประเภทได้แก่ สวนชุมชนสวนถนนสวนระดับเมือง สวนระดับย่าน สวนหมู่บ้าน และสวนหย่อมขนาดเล็ก โดยสวนสาธารณะสีเขียวที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ศึกษาทั้ง 6 สวน เป็นสวนที่รองรับคนทีมาจากที่ไกลๆ ถ้านำพื้นที่ที่มีศักยภาพเหล่านี้มาพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวจะทำให้คนที่อยู่โดยรอบสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวได้โดยง่าย และเดินทางไม่ไกลแต่ทั้งนี้การเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวต้องอาศัยความร่วมมือของเจ้าของพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ชุมชน วัดที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุน และดูแลพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อให้พื้นที่เกิดความยั่งยืนต่อไป (Srinakluan, and Preyawanit, 2017)

มิติการใช้พื้นที่สาธารณะมีพื้นที่ทางกายภาพเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในชุมชน พื้นที่ทางสังคม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดความเป็นชุมชนและส่งผลต่อพื้นที่ทางใจ พื้นที่ทางกายภาพควรปรับปรุงสภาพพื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ในชุมชน เช่น พื้นที่วัด ถนนหนทางในชุมชน ลานกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ความต้องการใช้พื้นที่ในวิถีชีวิตกิจกรรมและการเข้าถึงในปัจจุบัน การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาคุณค่าและทุนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดพื้นที่ทางใจที่มาจากสำนึกความเชื่อหรือทัศนคติภายในไปสู่พื้นที่ทางกายภาพ เพื่อสร้างตัวตนการดำเนินการนี้ไม่ควรปล่อยให้ชุมชนจัดการเพียงลำพัง ซึ่งภาครัฐภาคเอกชน และประชาสังคมจะมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม (Kotchasee, and Anukulyudhathon, 2019) ในสถานการณ์ที่บทบาทของ ‘วัด’ ณ ปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนมาสู่การเป็นที่จอดรถสำหรับทำกิจธุระต่างๆ ในโม่งยามที่พลุกพล่าน นำมาสู่การเกิดขึ้นของโครงการพลิกพื้นที่ ‘จิตวิญญาณวัด’ โครงการ ‘วัดบันดาลใจ’ ปักหมุดภารกิจที่จะทำให้วัด ต้นไม้ และที่จอดรถกลับมาหลอมรวมอยู่ด้วยกันอย่างพอดีๆ ผ่านการปรับโครงสร้างสภาพแวดล้อม สถาปัตยกรรม ระบบการจัดการ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด เพื่อที่ว่าในอนาคตข้างหน้าพื้นที่ที่เราเรียกขานกันว่าวัดจะได้กลับมาเป็น ‘ที่พึ่งพิง’ ของผู้คนอีกครั้งในมิติที่สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่ และเพื่อว่าคนไทยจะได้หันหน้าเข้าหาวัดกันมากขึ้น...เหมือนอย่างในอดีต (Sortrakul, 2017) นอกจากการสร้างพื้นที่สีเขียวภายในวัดและชุมชนแล้วการสร้างพื้นที่สีขาวของวัดที่สามารถตรวจสอบได้ก็ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของวัดในโลกปัจจุบัน

กระบวนการทุจริตในวงการพระพุทธศาสนาสาเหตุการทุจริตเกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นการทุจริตแบบระบบอุปถัมภ์ และความสมประโยชน์ ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทุจริต คือ ความต้องการทางเศรษฐกิจ ตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวยและมีช่องโอกาส กระบวนการขั้นตอนดำเนินการทุจริตในวงการพระพุทธศาสนา พบว่า มาจากความบกพร่องในทางปฏิบัติของระเบียบที่เกี่ยวข้อง ของระบบควบคุมงาน ความบกพร่องของการจัดทำบัญชีและทะเบียนต่างๆ ความบกพร่องของการตรวจสอบเงิน และวัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ (Saengchawek, Potiwan, and Poncharoen, 2019) มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยการใช้วัดเป็น

ช่องทางในการฟอกเงินที่ชัดเจน เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเนื่องจากในปัจจุบันมีการนำเอากิจกรรมทางศาสนาไปสู่การแสวงหาประโยชน์เชิงธุรกิจ หรือที่เรียกว่า “พุทธพาณิชย์” บุญถูกทำให้เป็นกลายสินค้าตัวหนึ่งตลอดจนช่องโหว่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยที่ไม่ครอบคลุมถึงการตรวจสอบการทำธุรกรรมของวัด ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับทางวัดหรืออาชญากรใช้วัดเป็นแหล่งฟอกเงินแหล่งใหม่ (Pomsuk, and Poramanitiwi, 2018) เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาพระภิกษุสงฆ์เป็นที่เคารพศรัทธาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนพระสงฆ์จึงมีบทบาทเป็นอย่างมากในหลายๆ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพระสงฆ์มีอยู่อย่างแนบแน่นเสมอมาทุกคราวที่มีข่าวเรื่องการทุจริตในวัดย่อมทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดกระหกระเทือนจิตใจเป็นอย่างมากดังนั้นเพื่อให้เหตุการณ์เช่นนี้ลดลงจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการบริหารจัดการการเงินของวัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและในฐานะที่วัดมีฐานะเป็นองค์กรทางศาสนาบุคลากรภายในวัดก็ต้องบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดลดปัญหาทุจริตเงินวัด (Chansondhima, 2016)

จังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยมีพื้นที่ 4,531.013 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,831,333 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ขึ้นมาทางเหนือระยะทางประมาณ 347 กิโลเมตร จังหวัดพิจิตรแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอ 12 อำเภอ 88 ตำบล 897 หมู่บ้าน มีวัดสำคัญคู่บ้านคู่เมืองคือวัดท่าหลวงได้สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ภายในพระอุโบสถเป็นสถานที่ประดิษฐานหลวงพ่อบุญรอด พระพุทธรูปปางมารวิชัยสมัยเชียงแสน รุ่นแรก (พ.ศ. 1660-1800) เป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่เมืองพิจิตร วัดหิรัญญารามหรือวัดบางคลานเป็นวัดที่หลวงพ่อบุญรอดสร้างขึ้น วัดท้ายน้ำเป็นวัดเก่าแก่ของหลวงพ่อบุญรอด (วัดบางคลาน) เคยจำพรรษาอยู่ วัดโพธิ์ประทับช้างในสมัย พระศรีสรรเพชญ์ ที่ 8 (Phichit Province, 2012) วัดสำนักขุนเณรมีหลวงพ่อบุญรอด อัมมรักโขโต ที่เชี่ยวชาญวิทยาคมเป็นพระเกจิแห่งจังหวัดพิจิตร วัดพร้าวมีสำนักปฏิบัติธรรมวัดพร้าว แห่งที่ 16 เป็นสำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำปี 2555 วัดโพธิ์ประทับช้างเป็นวัดเก่าแก่ในสมัยอยุธยาตอนปลายประมาณ พ.ศ. 2242 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2244 วัดพระพุทธรูปเขาทรายมีรอยพระพุทธรูปจำลอง ที่ตั้งอยู่บนยอดเขาที่ห้อมล้อมไปด้วยธรรมชาติและสัตว์ป่ามีดอกกระเจียว และเป็นเขตอุทยานมีฝูงสัตว์ป่ามาอาศัยอยู่หลากหลายชนิด ปัจจุบันวัดในจังหวัดพิจิตรรวมทั้งสิ้น 469 วัดข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2562 (Phichit Provincial office of Buddhism, 2019) ฉะนั้นวัดมีบทบาทสำคัญกับสังคมไทยมานานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของวัดจากสาธารณชนนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาของวัดและพุทธศาสนาในระยะยาวกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่เพื่อการบริหารวัดไม่เพียงพอที่จะทำให้วัดมีแนวปฏิบัติในการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลเห็นได้จากโดยส่วนมาก ยังไม่มีการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต การเผยแพร่ข้อมูลทางการเงินของวัดให้สาธารณะรับทราบยังอยู่ในวงจำกัด หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการบริหารการเงินของวัดยังขาดการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ อีกทั้งบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี และหลักการบริหารการเงินของผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภายในวัด (Chansom, 2014) ดังนั้นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนสี่เหลี่ยมวัดสี่ขาว: รูปแบบการจัดการพื้นที่ด้าน

สิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรจึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการพื้นที่สีเขียวและการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการพื้นที่สีเขียวและการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR = Participatory Action Research) ที่ต้องการศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส และพัฒนารูปแบบการจัดการพื้นที่สีเขียว และการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระลูกวัด คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไปวัดและชุมชนละ 10 รูป/คน จำนวนทั้งสิ้น 40 รูป/คน ขอบเขตด้านพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 1) วัดสำนักขุนเณร อำเภอคงเจริญ จังหวัดพิจิตร 2) วัดพร้าว อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร 3) วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร 4) วัดพระพุทธบาทเขาราย อำเภอทับค้อ จังหวัดพิจิตร

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริงและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2) แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation Form) 3) แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (focus group)

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนามใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีศึกษาด้วยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การจัดเวที และด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research)
2. การวิจัยภาคสนาม (Field research) ประกอบด้วยเทคนิคดังต่อไปนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informer) การสังเกต

แบบไม่มีส่วนร่วม (non – participant observation) การสนทนากลุ่ม (focus group) และการจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการกับผู้นำและชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสาร และนำมาประกอบกับข้อมูลจากภาคสนามที่ได้มาจากการจัดเวทีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการสังเกตปฏิกิริยาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงอธิบายข้อมูลที่รวบรวมได้ดังกล่าวด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การจัดการพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร จำแนกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก 11 ประเด็นย่อยได้แก่

1.1 ชุมชนสีเขียว

1.1.1 การสร้างพื้นที่สีเขียว วัดในแต่ละวัดก่อนการสร้างพื้นที่สีเขียวต้องมีการทบทวนต้นทุนของตัวเองก่อนว่าในพื้นที่ของตัวเองนั้นมีแม่น้ำลำธาร ภูเขา หรือสภาพพื้นที่ของวัดที่มีต้นทุนเดิมเป็นอย่างไร บ้างยกตัวอย่างเช่น พื้นที่วัดที่เป็นภูเขาก็มักมีการปลูกต้นไม้เสริมแต่อาจจะดูแลในเรื่องของน้ำเป็นพิเศษ วัดที่มีแม่น้ำหรือลำคลองไหลผ่านก็อาจจะมีการปลูกต้นไม้เสริม ไม้ดอก ไม้ประดับเพื่อให้สถานที่ร่มรื่นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและเป็นการนำต้นไม้เข้ามาปลูกเป็นไม้ต่างถิ่นแต่ก็มีการอธิบายว่าต้นไม้เหล่านั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง ผ่านการบอกชื่อต้นไม้ และบางวัดก็สามารถปลูกต้นไม้เสริมให้เป็นแถวเพื่อให้เป็นสถานที่ในการปักกลดและการปฏิบัติธรรม เป็นต้น

1.1.2 แหล่งเรียนรู้ การใช้พื้นที่ของวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้บางวัดให้พื้นที่วัดเพื่อสร้างอาคารสำนักงานของศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัยประจำอำเภอ มีการสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการรวบรวมของดีของท้องถิ่นตนเองในการอธิบายและเพื่อการศึกษาเพื่อเยาวชนรุ่นหลังในอนาคต มีการสร้างห้องสมุดหรือสร้างแหล่งเรียนรู้ผ่านธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ลำคลอง ต่างๆ ภายในวัดหรือแหล่งที่เป็นโบราณสถานต่างๆ ที่สัมพันธ์กับวัดและกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา หรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถให้สัตว์ป่าอยู่อาศัยร่วมกับพระหรือร่วมกับชุมชนได้สามารถเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจที่ออกกำลังกายอีกรูปแบบหนึ่ง สร้างพื้นที่ภายในวัดให้เป็นตลาดนัดเป็นศูนย์รวมข้าวของเครื่องใช้ ประชาชนในและนอกพื้นที่สามารถนำผลิตภัณฑ์หรือสิ่งที่หาได้ในชุมชนมาค้าขายในตลาดนัด เป็นการให้ความรู้แก่ประชาชนที่มาจับจ่ายใช้สอยและสามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ของประชาชนที่ใช้พื้นที่ของวัดได้อีกรูปแบบหนึ่งโดยการเก็บค่าใช้จ่ายไม่มากนักเพื่อเป็นการบำรุงสถานที่และค่าน้ำค่าไฟภายในวัด เป็นต้น

1.1.3 การอนุรักษ์ การอนุรักษ์ส่วนมากแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ นั่นก็คือส่วนแรกวัดที่มีโบราณสถานและมีเครื่องมือเครื่องมือที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาในอดีตวัดก็สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ส่วนการอนุรักษ์วัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีแม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้มีการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าให้เข้ามาอยู่ภายในวัดที่เอื้อต่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และการท่องเที่ยวภายในชุมชนผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและทรัพยากรของวัดนั้นๆ ได้ วัดส่วนมากเน้นการปลูกต้นไม้ และการสร้างสถานที่ให้สงบร่มรื่นที่สามารถนั่งประชุมสัมมนาพูดคุยและทำกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาได้ ร่มไม้ ช่างริมธารต่างๆ เพื่อลดการใช้พลังงานของวัดนั้นๆ บริเวณวัดมีการติดแผงโซลาร์เซลล์หรือหลอดไฟแอลอีดีเล็กๆ บนทางเดินเพื่อประหยัดพลังงานอีกด้วย

1.2 การจัดการวัดสีขาว

1.2.1 การปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละวัดมีการแบ่งแยกการบริหารจัดการวัดออกเป็น 2 ส่วนใหญ่นั้นก็คือ ฝ่ายพระสงฆ์ ซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และพระลูกวัดที่แบ่งหน้าที่ตามเจ้าอาวาสได้รับมอบหมาย และฝ่ายฆราวาส ประกอบไปด้วย คณะกรรมการวัดซึ่งฝ่ายต่างๆ ที่เจ้าอาวาสเป็นแต่งตั้งและมอบหมายให้ดำเนินการ

1.2.2 การใช้งบประมาณของวัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ นั่นก็คือรายรับ-รายจ่าย รายรับประกอบไปด้วย เงินที่ได้ประจำนั้นก็คือเงินผ้าป่า เงินกฐิน เงินบริจาคของวัดที่ได้จากตู้บริจาคภายในวัดและกิจกรรมต่างๆ ของวัดที่เกิดขึ้นเป็นเงินที่เก็บจากตลาดนัดเป็นค่าบำรุงสถานที่ซึ่งไม่มากเท่าใดนัก ส่วนรายจ่ายก็ประกอบไปด้วยค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าก่อสร้างต่างๆ

1.2.3 การใช้อำนาจ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ ก็คือการใช้อำนาจในทางคณะสงฆ์หรือเจ้าอาวาส พระลูกวัดแบ่งการใช้อำนาจตามบทบาทที่ได้รับการแต่งตั้งหรือที่เรียกว่าสมณศักดิ์หรือการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ที่สูงกว่าเจ้าอาวาสขึ้นไป และการบริหารจัดการภายในวัดก็ขึ้นอยู่กับสายการบังคับบัญชาภายในวัด ส่วนการใช้อำนาจของพระสงฆ์ในวัดหรือในชุมชนเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดใช้อำนาจผ่านความเป็นพระสงฆ์ ผ่านศาสนา หรือผ่านคณะกรรมการวัดในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัดที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

1.2.4 การแก้ไขปัญหาการทุจริต วัดทุกวัดมีไวยาวัจกรและคณะกรรมการเป็นคนบริหารจัดการรายรับ-รายจ่ายของวัดซึ่งมีการชี้แจงทุกวันพระ (วันธรรมสวนะ หรือ วันอุโบสถ) บนศาลาการเปรียญ และมีสมุดคุมรายรับรายจ่ายของวัดและมีบัญชีธนาคารของวัดที่สามารถเปิดเผยและบริหารจัดการได้การแก้ไขปัญหาการทุจริตที่ดีที่สุด คือ ในรูปแบบของคณะกรรมการ และการพูดคุยกันระหว่างเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และคณะกรรมการวัดในการดำเนินการก่อสร้าง กิจกรรม โครงการต่างๆ

1.2.5 การปรับปรุงระบบการทำงาน แนนอนเราปฏิเสธไม่ได้ว่าการทำงานของวัดนั้นอำนาจการตัดสินใจและการบริหารจัดการภายในวัดตกอยู่ที่เจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดก่อนการดำเนินกิจกรรมใดๆ ต้องมีการพูดคุยระดับคณะกรรมการเสียก่อนเพื่อปรับปรุงในการแก้ไขในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ แต่สิ่งหนึ่งที่คณะผู้วิจัยค้นพบการปรับปรุงงานที่ดีที่สุด คือ ประสพการณ์เจ้าอาวาสและคณะกรรมการในการศึกษาดูงานการเดินทางไปต่างประเทศและในประเทศเอง และมีการวางแผนวางทิศทางของวัดว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด เช่น วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรม วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดที่เป็นโบราณสถาน เป็นต้น

1.2.6 การเปิดเผยข้อมูล วัดทุกวัดมีการแจ้งรายรับ-รายจ่ายเป็นรายสัปดาห์ทุกวันพระบนศาลาการเปรียญ มีการแจ้งเป็นรายเดือน รายปีในเรื่องของงบประมาณรายรับรายจ่ายของวัดผ่าน

คณะกรรมการของวัดในการดำเนินการ และการเปิดเผยข้อมูลของวัดในเรื่องอื่นๆ ก็มีการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกผ่านเพจต่างๆ ของวัดในแต่ละวัดที่จะมุ่งเน้นว่าวัดตัวเองจะดำเนินการไปในทิศทางใดในอนาคต

1.2.7 การป้องกันการทุจริตผ่านคณะกรรมการวัดเป็นคนดำเนินการยกตัวอย่างเช่น บางวัดตั้งคณะกรรมการวัดทุกคนในหมู่บ้านสามารถเป็นคณะกรรมการวัดได้เนื่องจากเหตุผลว่าไม่ว่าจะเป็นรายรับรายจ่ายหรือการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ภายในวัดคนทุกคนในชุมชนต้องเป็นที่รับรู้ และคณะกรรมการวัดที่วัดแต่งตั้งอาจเป็นข้าราชการเก่าหรือผู้สูงอายุภายในชุมชน บุคคลเหล่านี้มีรายได้จากการเกษียณอายุราชการและใช้ชีวิตในบั้นปลายในการดำเนินกิจกรรมของวัดและเพื่อเป็นการพบปะพูดคุยของผู้สูงอายุภายในชุมชนด้วยเป็นการป้องกันการทุจริตได้ดีอีกรูปแบบหนึ่ง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จากการวิจัยเอกสารเพื่อทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวางแผนในการวิจัยและกำหนดเป็นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยภาคสนามประกอบด้วย จัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการกับวัด/ชุมชนเพื่อเป็นการแนะนำตัวและชี้แจงในแนวทางจุดมุ่งหมายการดำเนินการวิจัยในพื้นที่เพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกันระหว่างคณะผู้วิจัยผู้นำทางศาสนาและชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งประวัติวัด/ชุมชน งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความโปร่งใส ความร่วมมือ การสร้างพื้นที่สีเขียว การจัดการพื้นที่ การอนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้ การสังเกตการณ์ชุมชนสีเขียว การจัดการวัดสีขาวประกอบด้วยการกระทำ แบบแผนการกระทำ ความหมาย ความสัมพันธ์ ความร่วมมือ สภาพชุมชน จากการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตจึงได้ผลเป็นชุมชนสีเขียว การจัดการวัดสีขาว ที่ผ่านประสบการณ์ความร่วมมือการปฏิบัติจริงภายในวัดและชุมชนแล้วนำไปทำการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการพื้นที่ สีเขียวและการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชน ที่เกิดจากกระบวนการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อยกระดับหน่วยงานในด้านสิ่งแวดล้อมคุณธรรมความโปร่งใส และได้ข้อสรุปผลการวิจัยการจัดการพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก 11 ประเด็นย่อยซึ่งจะได้อธิบายเป็นองค์ความรู้จากงานวิจัยและการอภิปรายผล ในการอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคณะผู้วิจัยขออธิบายจากกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

รูปแบบการจัดการชุมชนสี่เขียว ทางวัดได้นำดอกไม้ไม้ยืนต้นมาปลูกตามทางเดินและและบริเวณวัดเพิ่มเติมจากของเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้วเพื่อให้ภายในวัดร่มรื่น มีต้นไม้ต่างๆพันธุ์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจ สำหรับต้นไม้ที่หายากส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ไม้ไทยเพราะต้นไม้หลายชนิดประชาชนยังไม่เคยพบเห็นและเด็กรุ่นใหม่ได้รู้จักพันธุ์ไม้มากยิ่งขึ้นในการปรับภูมิทัศน์นั้นเพื่อการพักผ่อนและการปฏิบัติธรรมประกอบด้วย

ชุมชนสี่เขียว ได้แก่ การสร้างพื้นที่สีเขียวผ่านแม่น้ำพิจิตร สถานที่ปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์ประทับช้าง คลองบุขบง ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาทราย และป่าเขาพระ ป่าชุมชนบ้านเขาทราย โดยการปลูกเพิ่ม เช่น ไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ผล มีการจัดสวนตกแต่งสถานที่บริเวณในและนอกวัดเพื่อความร่มรื่นให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในพื้นที่ มีการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของวัดและสถานที่โดยรอบทางวัดสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และต้องอาศัยแรงศรัทธาจากชาวบ้าน

แหล่งเรียนรู้ วัดสำนักขุนเณร อำเภอคงเจริญ จังหวัดพิจิตรมีพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชาวบ้านบริจาคสิ่งของให้กับทางวัดและวัดได้จัดแสดงให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นหลัง เพื่ออนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยความร่วมมือจาก บ้าน วัด โรงเรียน (หลักบวร) วัดพร้าว อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร มีพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปลูกต้นไม้ ไม้ผล และต้นไม้ต่างถิ่นเพื่อเป็นการเรียนรู้และถ่ายทอดความเป็นมาของวัดผ่านการปลูกต้นไม้ในแต่ละต้นพร้อมทั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิจิตร แห่งที่ 16 อีกด้วย วัดโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรเป็นโบราณสถานเก่าแก่สร้างในสมัยของสมเด็จพระเจ้าเสือ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8) ภายในมีอุโบสถ พระพุทธรูป เรียกกันว่า "หลวงพ่อดโต" และต้นตะเคียนใหญ่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัดพระพุทธรบาทเขาทราย อำเภอทับค้อ จังหวัดพิจิตร บบยอดเขาทรายได้ประดิษฐานรอยพระพุทธรบาทจำลอง พระพุทธไสยาสน์องค์ใหญ่ พระสังกัจจายนะ บันไดขึ้นยอดเขาที่ใช้ในประเพณี ตักบาตรเทโวโรหณะ มีการจัดสถานที่ให้เป็นท้องที่ทางธรรมชาติและมีการนำสัตว์ป่ามาไว้ในวัดเพื่อการเรียนรู้อีกด้วย

การอนุรักษ์ ทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ป่าไม้ แม่น้ำ/ลำคลองคนในชุมชนช่วยกันดูแลเรื่องไฟป่าต้นไม้ การปลูกป่าเสริมดูแลป่าไม่ให้เสื่อมโทรม การใช้ประโยชน์กับป่าก็ต้องช่วยดูแลรักษาช่วยกันปลูกต้นไม้ในบริเวณชุมชนให้เขียวชอุ่มทำให้ระบบนิเวศบริเวณริมแม่น้ำลำคลองกลับมาสมบูรณ์ปกติดังเดิม สร้างเขตพื้นที่บริเวณวัดเป็นพื้นที่เขตอภัยทาน (ห้ามจับสัตว์น้ำ สัตว์ป่า) รักษาวัฒนธรรมประเพณีที่เก่าแก่ที่ดีไว้ให้อยู่ต่อไป สืบ พื้นที่ที่เป็นสวนส้มโอก็อนุรักษ์โดยที่ปลูกต่อไปควบคุมคุณภาพรสชาติเพื่อการส่งออกและขายในประเทศ

การลดพลังงาน การประหยัดการใช้ไฟฟ้าถึงบางหมู่บ้านไม่มีแผงโซลาร์เซลล์แต่ก็ต้องช่วยกันประหยัดการใช้ไฟฟ้าไม่ใช้ทิ้งๆ ขว้างๆ และใช้แผงโซลาร์เซลล์ติดตามทางเดินภายในบริเวณวัด หลายหมู่บ้านขาดแคลนแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภคก็ต้องช่วยกันประหยัดและร่วมมือกันแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ใช้

วิธีการเสาะหาแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียงในการพัฒนาแหล่งน้ำให้คงอยู่ต่อไปและเพียงพอต่อการใช้ของทุกคน โดยขอพื้นที่ในการขุดสระจากกรมป่าไม้ เป็นต้น

รูปแบบความโปร่งใสของวัดและชุมชน วัดมีคณะกรรมการวัดที่แต่งตั้งโดยเจ้าอาวาสวัดมีคณะกรรมการในการดูแลรายรับรายจ่ายของวัดมีบัญชีธนาคารของวัดโดยการเปิดเผย โดยใช้กระบวนการร่วมกันวัดมีการบริหารจัดการพื้นที่และสามารถตรวจสอบได้ การพัฒนาและยกระดับวัดและชุมชนในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานการจัดการพื้นที่สาธารณะทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่นั้น คือ วัด ประกอบด้วย

การปฏิบัติหน้า ที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือฝ่ายสงฆ์ มีเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส พระลูกวัด และฝ่ายคฤหัสถ์ที่เป็นกรรมการวัด เพื่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด เช่น ไวยาวัจกร มัคทายก เป็นต้น และไม่ขัดต่อมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรบริหารกิจการพระพุทธศาสนาสูงสุดของประเทศไทย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2560) เพราะวัดเป็นนิติบุคคล และมีอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์

การใช้งบประมาณ เจ้าอาวาสแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดผลประโยชน์ของวัดมีรายได้จากตู้บริจาค รายได้การทอดกฐินประจำปีรายได้การทอดผ้าป่าตามเทศกาลรายได้การอบรมปฏิบัติธรรมรายได้การบริจาคทั่วไปรายได้จากการตั้งซุ้มจำหน่ายสินค้าของวัดรายได้จากการจัดผลประโยชน์ทรัพย์สินของวัด

การใช้อำนาจ ของเจ้าอาวาสผ่านมหาเถรสมาคมคำสั่งแต่งตั้งเจ้าอาวาสตามสายการบังคับบัญชาผ่านเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และคณะกรรมการวัดมีการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกรรมการวัดทั้งสองฝ่ายในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและชุมชนพร้อมทั้งได้อาศัยแรงศรัทธาจากประชาชนเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยกัน

การแก้ไขปัญหาการทุจริต ในแต่ละวัดมีการจัดการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของวัดที่ดำเนินการโดยไวยาวัจกรของวัด ที่สามารถตรวจสอบได้โดยเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดเมื่อเสร็จงานใดงานหนึ่งทางวัดและคณะกรรมการรวมตัวกันประชุมรายละเอียดต่างๆ ชี้แจงให้คนในชุมชนได้รับรู้รับทราบถึงรายรับ-รายจ่ายทั้งหมด เช่น นำเงินมาก่อสร้างห้องน้ำ ก็ต้องก่อสร้างจริงๆ เพราะทางวัดจะทำตามวัตถุประสงค์

การปรับปรุงระบบการทำงาน ส่วนมากในแต่ละวัดแต่งตั้งกรรมการวัดที่เป็นคนในชุมชนที่เป็นข้าราชการที่เกษียณอายุราชการในตำแหน่งไวยาวัจกร มัคทายก ประชาสัมพันธ์ อาคารถานที่ เป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้มีประสบการณ์และบารมีในชุมชน (และไม่มีคำตอบแทนให้) ในส่วนของคณะกรรมการวัดก็ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสยึดหลักเกณฑ์ใด เช่น ตามเจ้าอาวาสองค์เดิมทำมาหรือแต่งตั้งใหม่จำนวนคนก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณี ขนบ ทำเนียม และความสัมพันธ์ระหว่างวัด เจ้าอาวาส กรรมการวัด หน่วยงาน/ส่วนราชการบริเวณวัด และชุมชนนั้นๆ สิ่งที่คนในชุมชนทำเองจะยั่งยืนและเดินได้ไม่สะดุดด้วยความพร้อมใจกันของคนในชุมชนถ้ามีภาครัฐร่วมด้วยอาจจะติดขัดด้วยรอกการอนุมัติ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ของภาครัฐที่ดีที่เงื่อนไขอาจจะสะดุดได้

การเปิดเผยข้อมูล วัดและชุมชนมีกรรมการวัด ไวยาวัจกรวัด ที่จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและมีสมุดบัญชีธนาคารของวัดเปิดเผยเป็นรายสัปดาห์ทุกวันพระ รายเดือน รายปี บนศาลาการเปรียญเพื่อให้ประชาชนรับทราบ ถ้าเป็นข้อมูลข่าวสารทั่วไปส่วนใหญ่การสื่อสารของทุกที่จะผ่านทางอินเทอร์เน็ต ผ่านทาง Facebook LINE เพราะถ้าแชร์ไปคนอื่นก็สามารถเข้ามาเห็นได้ มีหอกระจายข่าว มีเสียงตามสาย เพื่อประชาสัมพันธ์วัดและชุมชน

การป้องกันการทุจริต โดยแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ เจ้าอาวาสมีบัญชีหรือรายได้ที่เป็นกิจนิมนต์ในส่วนตัวเจ้าอาวาส และของวัดที่ดูแลในรูปแบบกรรมการวัดรายรับรายจ่ายในส่วนต่างๆ ของวัดมีไวยาวัจกรที่เป็นคนดูแล และคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยเจ้าอาวาส เพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาต่างๆ ตัวเจ้าอาวาสเองหลีกเลี่ยงที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายของวัดให้คณะกรรมการวัดเป็นคนดำเนินการเพื่อป้องกันตัวเองของเจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัด

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่างานวิจัยนี้มีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Areejitranusorn, and Sukolratanamete (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทพุทธมณฑลในบริบทของชุมชน ต่อการวางผังและแผนพัฒนาพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าพุทธมณฑลในปัจจุบันมีบทบาทด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียวมากที่สุด บทบาทด้านพุทธศาสนสถานรองลงมา ส่วนบทบาทด้านสังคมและเศรษฐกิจน้อยที่สุด ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้บทบาท พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ก่อให้เกิดการรับรู้บทบาทต่างๆ โดยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยด้านกายภาพของชุมชนเพิ่มเติม เพื่อหาสิ่งที่ส่งผลต่อการรับรู้หรือประเมินบทบาทที่ต่างกัน ได้พบว่า อุปสรรคในการเข้าถึงพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งส่งผลต่อการรับรู้บทบาทในด้านต่างๆ ระหว่างชุมชนและพุทธมณฑล จากผลการศึกษาวิจัย จึงได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงเพื่อส่งเสริมบทบาทพื้นที่พุทธมณฑล โดยใช้ชุมชนโดยรอบเป็นกลไกสำคัญ แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การส่งเสริมบทบาทโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ดูแลและพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน 2) การปรับปรุงและพัฒนาด้านกายภาพของพื้นที่ เช่น การปรับปรุงลักษณะเส้นทางสัญจร การเข้าถึงพื้นที่ การปรับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ รวมถึงมาตรการทางผังเมืองเพื่อกำหนดนโยบาย เป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อส่งเสริมบทบาทภาพลักษณ์ของพุทธมณฑล เพื่อสร้างเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ให้กับพื้นที่

และงานของ Phrakru Sangkarak Wuttthipong Wuddvamso et al. (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า 1. วัดที่มีการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธจะนำเสนอเนื้อหาให้แก่นักท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยพัฒนาแหล่งเรียนรู้บนพื้นฐานที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการเรียนรู้ คือ เกิดจากการรับรู้ และการคิด, เกิดจากการปฏิบัติ, การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และ เรียนรู้ให้เข้าถึงเพื่อรู้จักตนเองอย่างแท้จริง 2. วัดแต่ละวัดจะมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในลักษณะที่คล้ายๆ กัน คือ เรื่องห้องน้ำ ที่พัก อาหาร ลานจอดรถ ฯลฯ 3. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัด ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ น้อยมาก อีกทั้งวัดยังขาดบุคลากรที่ชำนาญด้านภาษา และ

งบประมาณยังคงเป็นข้อจำกัดประการสำคัญในการพัฒนาวัด จากผลการวิจัย สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน มืองค์ประกอบหลัก คือ กระบวนการบริหารจัดการ, เหมาะสมกาลเทศะ, แหล่งเรียนรู้ และการท่องเที่ยวอาเซียน

และ Muengchun, and Sripokangkul (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เงินบริจาคและทรัพย์สินของวัด ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบ กระบวนการ การบริหารจัดการเงินสนับสนุนจากภาครัฐเงินบริจาค และทรัพย์สินของวัด วัดบริหารจัดการภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบ มติมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง และตามหลักพระธรรมวินัย โดยเจ้าอาวาสดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานและไวยาวัจกรช่วยในการดำเนินงานวัด 2) จุดเสี่ยงปัญหาอุปสรรค ของวัดยังไม่มีรายงานทางการเงินที่เป็นไปตามหลักการของการจัดทำบัญชีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด ส่วนมากวัดจะจัดทำรายงานทางการเงินและเก็บไว้เองที่วัด มิได้มีการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบวัดขาดการวางแผนระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดเพื่อประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพขาดกลไกในการกำกับดูแลที่จะให้มีการบริหารเงินที่สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการ 3) แนวทางการบริหารจัดการของวัดที่จะสามารถสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาวัดควรยึดหลักการบริหารกิจการที่ดีในการบริหารจัดการยึดหลักความโปร่งใสเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ยึดการบริหารตามกรอบการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนา ศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ปฏิบัติตามมติ กฎมหาเถรสมาคมที่กำหนด การบริหารงบประมาณวัดใช้แนวทางหลักความพอเพียง มุ่งเน้นประโยชน์ให้กับส่วนรวมมากกว่าแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

สรุป

การจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรการสร้างพื้นที่สีเขียวของวัดและชุมชนเน้นสร้างความกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและไม่ไปปรับปรุงหรือรบกวนธรรมชาติที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชุมชน บริเวณริมตลิ่งแม่น้ำพิจิตร และโบราณสถานจนเกินไป มีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดโดยการสร้างพื้นที่สีเขียวด้วยการปลูกประดับตกแต่งพื้นที่ของวัดให้ร่มรื่นสวยงามเหมาะแก่การใช้พื้นที่ในทางศาสนา วัดมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่เรียกว่าคณะกรรมการวัด ประกอบด้วยฝ่ายพระสงฆ์และคนในชุมชนการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ภายในวัดคณะกรรมการต้องรับรู้และมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันก่อนการดำเนินการ วัดมีสมุดบัญชีธนาคารมีไวยาวัจกรวัดและเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลการแจ้งให้คณะกรรมการและคนในชุมชนรับทราบและสามารถตรวจสอบได้

รูปแบบการจัดการพื้นที่สีเขียวและการสร้างความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรวัดและชุมชนใช้กระบวนการร่วมกันมีการบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นโดยเปิดเผยสามารถตรวจสอบได้ การพัฒนาและยกระดับหน่วยงานในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน เปิดพื้นที่ของวัดให้เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับประชาชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนบนพื้นฐานการจัดการพื้นที่สาธารณะทางพระพุทธศาสนา รูปแบบใหม่นั้นคือ วัด ถือเป็นผลทำให้เกิดชุมชนสีเขียววัดสีขาวในจังหวัดพิจิตร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โครงการหรือกิจกรรมที่คนในชุมชนทำเองจะยั่งยืนและเดินได้ ไม่สะดุดด้วยความพร้อมใจกันของคนในชุมชน ถ้ามีภาครัฐร่วมด้วยอาจจะติดขัดด้วยรอรอการอนุมัติ ติดยระเบียบ กฎเกณฑ์ของภาครัฐที่มีปัญหาหลายอย่างติดที่เงื่อนไขอาจจะสะดุดได้ การบริหารจัดการงานภายในวัดและชุมชนกระทำผ่านคณะกรรมการผ่านเจ้าอาวาสและความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ ช่วยลดข้อครหาต่างๆ ระหว่างเจ้าอาวาสคณะกรรมการวัดและชุมชนได้ การดำเนินโครงการของรัฐบาลเอกชนถ้าชุมชนและวัด ดำเนินโครงการกิจกรรมนั้นมาก่อนหรือกำลังดำเนินการ สามารถขับเคลื่อนเชื่อมต่อกันต่อยอดได้และขับเคลื่อนในระดับตำบล อำเภอได้อย่างรวดเร็ว การทำงานระหว่างวัดและชุมชนอาจมีอุปสรรคปัญหาที่มีจิตใจ กันบ้างแต่ทุกคนควรพูดคุยกันเพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกันทุกคนตั้งใจจริงจึง ยึดหลักทำกันอย่างเต็มที่ที่ดี ต่อเนื่องสามารถขับเคลื่อนงานวัดและชุมชนได้ด้วยการพูดคุยกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คณะกรรมการวัดต้องประชุมทุกเดือนเพื่อไม่ให้เกิดการบริหารวัด ขาดตอนและเพื่อให้การดำเนินการภายในวัดและชุมชนมีประสิทธิภาพการพูดคุยปัญหาแนวทางแก้ไขปัญหา ของชุมชนและวัดส่วนราชการผู้นำชุมชนท้องถิ่น ท้องถิ่น สามารถใช้พื้นที่ของวัดและพระพุทธศาสนาเป็น สื่อกลางได้ การแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือคณะกรรมการควรเลือกจากคนในพื้นที่ที่เกื้อหนุนอายุราชการและมียาน ทำประจำที่พอมีเวลาเพราะวัด (ไม่มีค่าตอบแทนให้) สามารถใช้ประสบการณ์และบารมีในพื้นที่ได้ วัดควรมี การวางแผนด้านการเงินและวัตถุประสงค์การใช้จ่ายในแต่ละปีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อการใช้จ่ายเงินของวัด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 “พื้นที่สาธารณะ” ความร่วมมือ: การบริหารจัดการวัดและชุมชนมิติใหม่ในการสร้างเมืองทาง พระพุทธศาสนา

1.2 นิเวศวัฒนธรรม ว่าด้วยพื้นที่เขตอภัยทานเพื่อการจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนบนแม่น้ำพิจิตร

1.3 พิพิธภัณฑสถานภูมิปัญญาท้องถิ่นความท้าทายของวัดในการบริหารจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญา อำนาจ และการเมืองท้องถิ่น

References

- Areechitanusorn, S., & Sukonratanameteer, S. (2017). A Study of The Role of Phutthamonthon in Community Context for Planning Development. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 2126-2140.
- Bunmak, W. (2019). Director of Khao Sai Health Promoting Hospital. *Interview*. February, 8.

- Chankhwang, S. (2019). Chinnawakorn, Phrao Temple. *Interview*. February, 7.
- Chansom, N. (2014). Buddhist Thai Temples' Financial Management: The Congruence of Good Governance Principles. *NIDA Development Journal*, 54(1), 107-141.
- Chansondhima, K. (2016). Financial management of temples under the principles of good governance. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 23(1), 33-51.
- Chantra, S. (2019). Club president The elderly Khao Sai district. *Interview*. February, 8.
- Chulakham, C. (2019). Committee of Phra Phutthabat Khao Sai Temple. *Interview*. February, 7.
- Heliyomwirai, N. (2019). Committee of Phra Phutthabat Khao Sai Temple. *Interview*. February, 8.
- Horsaengchai, S. (2020). The Perspective of Education as Philosophy Changing Acceptation as Buddhist Peaceful Means. *Journal of Arts Management*, 4(1), 180-192.
- Iamsin, S. (2019). Grapefruit garden Inthong. *Interview*. February, 3.
- Kansuk, C. (2019). Churchwarden Phrao Temple. *Interview*. February, 7.
- Kanyok, N. (2019). Ban Khao Sai village headman, Moo 10. *Interview*. April, 7.
- Kitwechan, J., & Khonguan, W. (2011). The Sustainable Management of Green Areas for Religious Places. *Arch Journal Issue*, 12(1), 57-64.
- Kotchasee, K., & Anukulyudhathon, E. (2019). Dimension Application of public space usage and the role of traditional community in Chiang Mai City. *Rajabhatchiangmai Research Journal*, 20(1), 5-18.
- Machun, C. (2019). Chairman of the Community Mani sanak khun ner. *Interview*. February, 8.
- Muangket, A. (2019). Ban Tha Ta Seux village headman. *Interview*. February, 4.
- Muengchun, N., & Sripokangkul, S. (2019). The Management of Government Support, Donations and Property of the Temple. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(5), 167-180.
- Nuthian, S. (2019). Former headman Sanak khun ner. *Interview*. April, 5.
- Phichit Province. (2012). Briefing in Phichit Province. Retrieved May 15, 2019, from <http://www.phichit.go.th/phichit/index.php/about/2012-09-18-09-31-45>.
- Phichit Provincial office of Buddhism. (2019). *Phichit temple information for the year 2019*. Retrieved June 20, 2019, from <http://pck.onab.go.th>.
- Phrakhru Phiriyasathukit, Deputy Abbot of Phra Phutthabat Khao Sai Temple. (2019). *Interview*. February, 8.
- Phrakhru Sirisutsophon. (2019). Abbot of Samnak Khun nen Temple. *Interview*. April, 5.

- Phrakhru Vikromsamathiwat. (2019). Pho Prathap Chang District Dean. *Interview*. April, 7.
- Phrakhru Visitpariyatkun. (2019). Abbot of Phrao Temple. *Interview*. February, 7.
- Phrakru Sangkarak Wuttthipong Wuddvamso, Siriwan, I., Ngamprakhon, S., & Supa, V. (2018). Development of Buddhist Temple in Thailand as Learning Sites Enhancing Asean Tourism. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(4), 2018-1606.
- Phrapalat Thatsanapol Khemacharo. (2019). Secretary of Pho Prathap Chang District Dean. *Interview*. February, 3.
- Phutson, S. (2019). Headman Samnak Khun nen. *Interview*. February, 8.
- Ratchomphu, V. (2019). Chinnawakorn, Pho Prathap Chang Temple. *Interview*. February, 7.
- Saengchawek, A., Potiwan, P., & Poncharoen, V. (2019). The process of Corruption in Buddhist Circles. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(10), 5998-6000.
- Sortrakul, V. (2017). *Because Dharma is nature . project 'Temple of Inspiration' opens the way for a new generation to return the spirit to the temple again*. Retrieved December 24, 2018, from <https://www.creativecitizen.com/watbundanjai/>.
- Srinakluan, T., & Preyawanit, N. (2017). Assessing The Potential Of Green Public SpacesIn Phranakhon Area,Pom PrapSattru Phail District And Samphanthawong District. *Veridian E-Journal,Silpakorn University*, 10(2), 3116-3132.
- Pomsuk, W., & Poramanitiwi, S. (2018). Legal Measures for the Prevention and Suppression of Money LaunderingCase Study Religious Organization of Temples. *Academic Journal Bangkokthonburi University*, 7(1), 159-167.
- Yingsung, C. (2019). Watkwang Subdistrict Office of the Non-Formal and Informal Education. *Interview*. February, 4.
- Yingsung, S. (2019). District Public Health Assistant Pho Thale. *Interview*. February, 4.